

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HYVINVOINTIPÄIVÄT

3-4.12.2013

Suomen Urheiluopisto

Nuorten miesten epävirallinen kulttuuri ja ammattikoulun normit

erikoissuunnittelija

Kati Kauravaara

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö

- LIKES-tutkimuskeskus

”Niil on eri kello ku meillä. Nuorten kello käy eri aikaan kun meidän, meidän opettajien tai aikuisten kello. Niiden elämä alkaa vasta siihen aikaan ku meikäläinen kattoo uutisia ja mieltii nukkumaanmenoa. – – toi myöhästyminen siitä syystä, että ne menee niin myöhään nukkumaan kaikki. Siis niil on se iltaelämä ja se kaveripiiri – –.”

(opettaja)

"Perusrytmi on vapaapäivinä ja koulu sotkee sen."

(Joonas)

Kauravaara, Kati (2013). **Mitä sitten, jos ei liikuta? Etnografinen tutkimus nuorista miehistä.** Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 276. LIKES-tutkimuskeskus. Jyväskylä.

- Tavoitteena ymmärtää vähäisen liikunnan ilmiötä nuorten miesten arjessa ja elämäntavassa.
- Tavoitteena ei ole arvottaa ja muuttaa tutkittavien elämäntapaa ja tottumuksia, vaan pyrkimyksenä on ymmärtää arkielämän valintoja heidän omista lähtökohdistaan käsin.

1. Minkälainen on 18–20-vuotiaiden nuorten miesten arki ja elämäntapa?
2. Minkälaisia sosiologisia selityksiä on löydettävissä nuorten miesten arkielämän valintojen takaa?
3. Minkälainen valinta vähäinen liikkuminen on nuorille miehille ja miksi nuorten miesten näkökulmasta se voi olla itsestäänselvyys?

Arjen ja elämäntavan näkökulmien avulla vähäisen liikunnan tulkintoihin

(1) Nuoren miehen arkielämän kuvaus

- **Opiskelu**
- Vapaa-aika

(2) Nuoren miehen valintojen sosiologiset selitykset

- **Elämän suolat** ja arkielämän valinnat
- Arkielämän valintojen rakenteelliset ehdot
 - Vanhemmat ja kaverit vaikuttajana
 - **Lähikulttuurissa yhteisesti jaetut käsitykset**
 - **Ammattikoulu yhteiskuntaluokan uusintajana**
 - Normien ristipaineessa

(3) Vähäinen liikunta nuoren miehen mielekkäänä valintana

- Vähäisen liikkumisen sosiologiset selitykset
- Kohtaamisen mahdollisuudet

Tutkimuksen pääinformantti:

18–20-vuotias kone- ja metallialaa ammattikoulun kolmannella vuosikurssilla opiskeleva työväenluokkainen nuori mies

Kohderyhmä:

- Erään pääkaupunkiseudulla sijaitsevan ammattikoulun kolmannen vuosikurssin opiskelijat (4 ryhmää, reilu 30 opiskelijaa)
- Yksi päätutkimusryhmä, jossa yhdeksän opiskelijaa
- Kuusi pääinformanttia

Etnografinen tutkimusote

- noin vuoden kestävä kenttätöjako
- havainnointia ammattikoulussa ja kouluun liittyvissä ympäristöissä sekä informanttien vapaa-ajan ympäristöissä
- haastattelut
- valokuvaus

Tutkimuspäiväkirja ja havainnot

- 17.8.2010–8.9.2011
 - havaintoja kentältä (kenttämuistiinpanot havaintopäiviltä)
 - sähköposti-, tekstiviesti- ja puhelinkeskusteluja tutkittavien kanssa
 - omaa tutkijan reflektointiani
 - kenttätyön etenemisen kuvauksia
- 66 varsinaista havaintopäivää, joista 62 koulussa ja työssäoppimispaikoissa ja 5 informanttien vapaa-ajan ympäristöissä

Haastattelut:

- 19 haastattelua, joista 14 pääinformanttien haastattelua ja 4 opettajien haastattelua

Valokuvaus

- omat valokuvat
- Informanttien ottamat valokuvat kertakäyttökameralla

- (1) Hengaamista kavereiden kanssa
- (2) Autoilua: autolla ajelemista ja autojen tuunausta
- (3) Ruudun ääressä istumista:
 - tietokone (sosiaalinen media, aikuisviihde, internetin hyödyntäminen muuten)
 - digitaaliset viihdepelit
 - televisio
- (4) Nautintoja:
 - tupakointia ja
 - humalahakuista juomista
- (5) Kausiluontoiset ja satunnaiset tekemiset

Aineistoni nuoren miehen opiskelulle ammattikoulussa on tunnusomaista:

- Suuret poissaolomäärät
- Lyhenevät koulupäivät
- Koulutyöhön sitoutumattomuus

Suuret poissaolomäärät

"Siis ei oo mitenkään harvinaista, että kun mä kuljen tuolla, niin mä näen, että siellä paikalla on neljä-viis oppilasta, joskus vähemmänki. Siis luokassa. Kun, kun niissä kaikissa on kuitenkin toistakymmentä opiskelijaa ihan kirjoilla."

(opettaja)

Lyhenevä koulupäivä

Koulun olisi pitänyt alkaa klo 8.15, mutta silloin ei ketään ollut paikalla. Opettaja alkoi puoli yhdeksän aikaan soitella opiskelijoille.

*Ensimmäinen opiskelija tuli paikalle **klo 8.45**.*

*Seuraava opiskelija saapui **klo 9.10** kahvimukin kanssa. Hän pyysi anteeksi sitä, että on myöhässä, johon opettaja vastasi: "niin olet". Opiskelija vastasi siihen vielä, että "parempi etten ole kokonaan pois".*

*Kolmas opiskelija saapui paikalle **klo 9.21**. -- Selkeästi opettajan pinna alkoi kiristyä, mikä näkyi puheen hienoisena kiihtymisenä. Aika hyvin hän kuitenkin säilytti malttinsa, vaikka porukkaa valui myöhässä ja kaksi kolmesta vaikutti siltä, ettei oikein pääse jyvälle asioista. Opettaja manaili hiljaa itsekseen "Voi perjantai..."*

*Neljäs opiskelija saapui **klo 9.33**.*

*Klo 9.55–10.20 kahvitauko. Kun kahvitauko päättyi, tulimme luokkaan opettajan kanssa. Pian saapuivat neljä opiskelijaa perässä ja heidän jälkeensä saapui kouluun myös viides opiskelija (**klo 10.25**).*

***Klo 10.35** saapui kuudes opiskelija.*

(H10T07.10.2010)

Kamppailua koulutyöhön sitoutumisesta

"Aikataulut ei pidä, työtahti on ihan mitätön, aikaansaavuus niis hommissa, niin ei synny, ei synny mitään. Opiskelijat pystyy käyttään kaheksan tuntia siihen, ettei ne tee yhtään mitään. Jopa yksittäinen opiskelija, joskus on semmostaki nähny, et neljä tuntii se istuu pöyän reunal ja heiluttelee jalkojaan ja räplää kännykkää. Muut on sentään niinku, no, iso osa porukast on lintsamas et siel ei oo enää, sattunu jäämään ne pari työtätekevää mukaan ja sit tää yks heiluttelee jalkoja ja tappaa aikaa."

(opettaja)

Eräs opiskelija kuvasi, että juttelemiseen ja muun oheistoiminnan "lomassa tehdään välillä vähän töitä. Kirjaimellisesti yleensä aika vähän".

LIKES Nuoren miehen elämän suolat

(1) Hetkessä eläminen

Kati: Oliko se semmonen ex tempore lähtö, vai olitteks te sopinu siitä aikasemmin?

Janne: Ei me vaan lähettiin ajaa autolla ja mä kysyin, et minne mennään. Sit kukaan ei tiennyt. Sit mä sanoin, et mennään jonnekin tonne, mistä me ei tiedetä mitään ja sit me mentiin.

(2) Kiireettömyys

(3) Vapaa-ajan runsaus

(4) Mahdollisimman vähällä pääseminen

(5) Kaverit

Joonas: – – Eihän me paljoo muuta tehäkään, kun hengaillaan vaan jossain samas paikassa tai sit me ajellaan vaan. – – Monta tuntia autolla siellä. Mun mielestä se on tosi tylsää, kun mä en ite omista autoo. Tosi ärsyttävää kun pitää olla siel mukana, mut siel vaan pitää olla sit mukana.

Kati: Miks siellä pitää olla mukana?

Joonas: Mä en itse asiassa tiiä sitä, mut kun mua ei päästetä aina heti himaan. Et ei sun tarvii mennä kotiin. Ne vaan sanoo, ettei sun tarvii mennä kotiin nytten. Kyl sä ehit tässä pari tuntii ajella. Et kai mä sit ajelen siellä. Oon mä siel nukkunu siel autossa mont kertaa, sen takii kun mä en oo jaksanu ajaa enää. Ajan vaan niitten kaa ja mä oon nukahtanu sinne autoon.

Kati: Ja sit sua ei niinkun viedä myöskään kotiin?

Joonas: Niin mua ei viedä kotiinkaan sit myöskään. – – Ne ajelee vaan, ne on vähän joskus itsekkäitä, mut on siellä mukavaa myös sit kans.

Kati: Niin. Kuitenkin sä kuulut siihen porukkaan?

Joonas: Joo, mä kuulun siihen porukkaan.

Kati: Tuleeks sulle sit mieleen, että sä et haluais lähtee?

Joonas: No on siin välillä tullu mietittyä, et mä en nyt lähe, mut ei siin koneellakaan jaksa istuu, niin kyl mä sit lähen.

Lähikulttuurissa yhteisesti jaetut käsitykset

Lähikulttuurin normit

- (1) Tykätä tytöistä
- (2) Juoda alkoholia, mieluiten humalahakuisesti ja viikonloppuisin
- (3) Polttaa tupakkaa
- (4) Sisäistää moniaikainen aikakäsitys

Suhtautumistavat ja asenteet

- (5) Välittömyys
- (6) Välinpitämättömyys

Normista poikkeamisen edellytykset:

- Hyvä itsetunto
- Naljailun ja halveksunnan sietokyky
- Mahdollinen "muu" arvo ryhmälle
- Riskinä joutua ryhmän ulkopuolelle

1. Koulunkäynti on velvollisuus, ei mahdollisuus.
2. On hyväksyttävää ottaa omaa aikaa: jäädä luvatta pois koulusta, myöhästyä tai lähteä ennenaikaisesti koulusta.
3. Poissaolo on tavanomaisempaa kuin läsnäolo.
4. Ajoissa olemisen kriteeri on tulla viimeistään varttitunti alkamishetken jälkeen.
5. Myöhästymisistä ja poissaoloista ei ole välttämätöntä ilmoittaa opettajalle. Yleisesti hyväksyttävissä olevan syyn löytäminen poissaololle kuitenkin lisää ilmoittamisen kannattavuutta.
6. Tyhjäkäynti ja koulutehtävistä laistaminen on hyväksyttävää. Jos opiskelu ei kiinnosta, oheistoiminnot tarjoavat mielekästä ajankulua.
7. On turhaa kantaa mukana koulutarvikkeita, kuten kyniä ja kirjoja.
8. Opettajan kanssa voi ja kannattaa neuvotella kaikesta.
9. Tupakoida voi koulun alueella, kunhan sitä ei tee liian provosoivasti.

LIKES Yksilöiden sijasta opettajaa "vastassa" onkin ryhmä

Kati: Ajatteleksä että, et he ei oo niinku ikäänku kypsiä tai he ei oo ehkä löytäny paikkaansa vai onks he liian nuoria siihen vai?

Opettaja: Ryhmä, ryhmä, ryhmä, ryhmä. Kato koska ryhmän pitää olla jotain tiettyä mieltä. Ei yksilö pysty vaikuttamaan niin paljon. Et se on aina se ryhmä, ryhmä. Ja ryhmän pitää olla sitä mieltä, että ollaan valmiita tekemään tai ollaan valmiita omaksumaan tai ollaan valmiita jotain, johonki juttuu. Se on, mä luulen, se on se perimmäinen tekijä, että minkä takia joittenki asioitten sisäistäminen tai oppiminen saattaa olla vaikeahkoa.

Kati: Elikkä se ryhmä jollain tavalla estää sitä?

Opettaja: Joo. Joo, näin mä luulen.

Kati: Mikä siinä elikä miten se ryhmä estää sitä oppimista? Tai mitä sä ajattelet?

Opettaja: Ei, ei oppimista vaan, tai oppimine ja oppimine, siis tarkotan nyt sitä, että esimerkiks jos halua opettaa jotain loogista ajattelukykyä tai niinku loogista päättelykykyä niin se luokan, kaikkien pitää olla sitä mieltä, että tää on fansua ja jos siinä on osa porukkaa, jotka tuntee, että se ei oo järkevää, se ei oo kivaa, niin ne pystyy torpedoimaan koko ryhmältä sen opiskelumotivaation, tai oppimis- tai omaksumis- tai mikä termi se sitte onkaa. Näin mä luulen.

Virallisten normien tarkoituksena on antaa opiskelijalle tarvittavat valmiudet selvitä työelämässä opiskelemassaan ammatissa.

Virallinen kulttuuri on kirjattu esimerkiksi

- opetussuunnitelmiin
- koulun järjestyssääntöihin

Myös opettajien keskinäiset sopimukset ja ohjenuorat sekä lukuisat kirjaamattomat normit rakentavat virallista kulttuuria.

- Ammattioppilaitoksen institutionaaliset rakenteet eivät mahdollista nuoren miehen täysimääräistä toimijuutta, vaan rajoittavat ja muokkaavat sitä. Oppilaitos on muokkaamassa sitä valinta-avaruutta, joka nuorelle miehelle rakentuu ja jota hän pitää itselleen sopivana ja mahdollisena (Käyhkö 2006, 28).

Opettajien keinot säilyttää virallisen kulttuurin normit

1. Vaikuttaa myönteisellä tavalla

- kannustaa
- säilyttää hyvää henkeä
- houkutella ajattelemaan itse, eikä antaa valmiita vastauksia
- etsiä mielekkäitä opetusmetodeja
- säilyttää opetus käytännönläheisenä
- hyödyntää ryhmää opetuksessa

“Tossa tää kuitenkin aika pitkälti on tota tommosta harjotustöihin keskittyvää tää opettaminen nii kyl mä nyt oon koittanu niitä niinku kannustaa siihen et ajatelkaa, mitä teette, ja ajatelkaa, mitä se tehtävän tekijä haluais teijän oppivan tästä. Ja toisaalta ajatelkaa ite, miksei se toimi se työn homma. Et en tarjoo niinku valmiita vastauksia niille, vaan niitten pitäis ite ajatella sitä hommaa.”

(opettaja)

2. Tehdä läpinäkyväksi ja kyseenalaistaa nuoren miehen toimintaa

"Sä olet samassa vaiheessa kuin viimeeksikin."

"Taas neljä äijää istuu siinä. Suunnitelkaas! Koettakaa nyt organisoida tätä työtä. Aina kun selkä kääntyy, kaikki vaan istuu."

*"Ei ne työkalut ihan itsestään löydy. En mä aio teille kaikkia työkaluja etsi."
(H55TI12.4.2011)*

3. Pitää säännöistä tiukasti kiinni

4. Huutaa, tuohtua, haukkua, saarnata

"No vittu yleensä se (tietty opettaja) huutaa ihan niinku mistä vaan. Tulee myöhässä, niin se rupee vittuilemaan. Ja sit niinku jotain tollasta, et auttaa kaveria, niin se huutaa sit, et pitääks siit antaa sit sulle numero, vai ottaa kaverilta numero pois ja antaa se sulle, kun sä vittu teet sen työn kokonaan. Se on just sellanen, et ketään ei sais auttaa ja kaikkien pitäis tehdä yksin ja sit se niinku ihme asioista huutaa. Keität kahvii, niin se suuttuu iha vitusti ja rupee haukkuu ja huutaa sulle."

(opiskelija)

5. Laskea vaatimustasoa: sisältövaatimuksia, käyttäytymis- ja toimintatapavaatimuksia

”Kyseessä on yhteisiin aineisiin liittyvä kurssi, jonka kurssitavoitteet ja sisältökuvaukset sain paperilla. Opettajan eräs lausahdus jäi mieleen: ‘on yritetty niin, ettei tää olisi ihan ajan tappamista, vaan että joutuis vähän ajattelemaankin.’ (H08TO30.9.2010)

”– – Ja opettajilla sitte se (välinpitämättömyys) näkyy muun muassa just siinä, että enää ei vaadita. Riittää, että on työpaikka, on antanu ne tehtävät ja pyörittää sitä rutiininomasta lukujärjestysohjelmaa välittämättä siitä, että onks siellä oppilaita vai eiks siel oo.” (opettaja)

6. Katsoa läpi sormien, olla puuttumatta

”Opiskelijat haukottelevat ja minä heidän mukanaan. Kaksi opiskelijaa – – suorastaan nukkuu pöydän päällä. Ihmettelen, ettei opettaja puutu nukkumiseen mitenkään. – – nukkuja on se, joka ei ollut aamupäivällä tunneilla. Ville räpläilee puhelintaan aika ajoin. – – eräällä opiskelijalla soi puhelin ja hän vastasi siihen. Siihenkään ei opettaja reagoinut mitenkään.” (H17KE27.10.2010)

7. Olla yhteydessä opiskelijoiden vanhempiin

Opiskelijoiden vallankäytön strategiat

1. Suoraselkäisyyden strategia
 2. Joukkovoimastrategia
 3. Oman toiminnan legitimoitistategia
 4. Pitkittämisstrategia
- ⇒ Haetaan omaa aikaa ja tilaa, vähentää velvollisuuksia ja vahvistaa koulukaveruuksia.
- ⇒ Valta saavutetaan siinä, että opettajat alistuvat ainakin osittain näiden strategioiden edessä.

Opettajan "väsymisprosessi"

Opettajien epämääräinen toiminta opiskelijoiden silmissä

1. Opettajat eivät odota opiskelijoilta yhtä paljon kuin aikaisemmin.
 - opiskelijoiden täytyy ponnistella entistä vähemmän savuttaakseen alentuneet odotukset ja saadakseen kannustusta.

“(Yhteisten aineiden) Opettaja sanoi, ettei hän odota paikalle saapuvaksi kovin monta opiskelijaa ja veikkasi, että vain yhdellä on tarvittavat opiskeluvälineet mukana. Odotusarvo oli siis aika pieni. Opettaja perusteli arvelujaan sillä, että opetuspaikkaan on hankala löytää ja tulla, kun se on kuitenkin pienen matkan päässä koulusta.

Tunnin alkaessa vartin yli kahdeksan paikalla oli viisi opiskelijaa. - - Kaiken kaikkiaan opetusryhmässä lienee pitkälti toistakymmentä opiskelijaa. Kuitenkin opettaja piti opiskelijoiden määrää hyvänä. Hän iloitsi opiskelijoiden kuullen siitä, että jokaisella paikalle saapujalla oli opetusvälineet mukana. Tämä kävi ilmi esimerkiksi hänen spontaanista lausahduksestaan: ‘Olette huippuryhmä’, jonka hän sanoi heti sen jälkeen kun kolmas tai neljäs paikallaolijoista nimenhuudon yhteydessä sanoi tekevänsä sitä, mikä on ohjelmassa.”

(H16TI26.10.2010)

2. Opettajat tinkivät opetuksen ja erityisesti opetusjärjestelyjen laadusta (esim. tunneille valmistautumisessa, sijaisjärjestelyissä, poissaolorästien suoritusvaatimuksissa, tiedottamisessa).

*”Jotkut asiat kusee aika pahasti. Mun mielestä jotenkin tuntuu, ettei tieto oikein kulje mihinkään suuntaan. Esimerkiksi opiskelijat ei saa tietää asioita. Jos esimerkiksi opettaja on Tampereella, ei opiskelijoille kerrota, et ei oo tunteja. Opettajat ei saa mitään aikaan. Eikä ne oikein tiedä mistään mitään.”
(opiskelija)*

”Eräs opiskelija kuvasi, että rästiä suorittaessaan hän ”tekee kaikkea sitä, mitä opettaja käskää”. Kun opettaja ei ollut paikalla käskemässä, opiskelija norkoili työsalissa, etsiskeli opettajaa ja koetti keksiä itselleen tekemistä. Hän koki, että opettajat ovat toisinaan välinpitämättömiä opiskelijoita kohtaan, eivätkä he saa sellaista opetusta, joka motivoisi heitä. Se turhauttaa nuorta miestä.” (Kauravaara 2013, 201)

3. Opettajat tinkivät oppituntien pituuksista myös itse.
 - Ajoissa oleville opiskelijoille on turhauttavaa, jos tunti alkaa myöhässä. He oppivat, ettei jatkossa kannata olla ajoissa paikalla, kun silloin ei kuitenkaan tapahdu mitään merkityksellistä.

4. Opettajat lipsuvat säännöistä, eivätkä vaadi itseltäänkään niitä asioita, joita vaativat opiskelijoilta

Esim. tunneille ajoissa olemista, puhelimen pitämistä äänettömällä, puhelimeen vastaamista oppituntien aikana, työturvallisuudesta huolehtimista

- Sillä, että opettaja on puuttumatta virallisesti yksiselitteisesti kiellettyyn toimintoon, hän tulee hyväksyneeksi toiminnon ja siten usein myös epävirallisten normien noudattamisen.
- Opiskelijoille se, mihin ei puututa, on sallittua.

Esimerkkinä opiskelijoiden tupakanpolitto

*"-- se on meil niinku selkeesti opettajakunnassaki niinku semmone kahtiajako et **osa ei välitä pätkeäkään siitä** (opiskelijoiden tupakoinnista). Ei ne jaksaa sen homman etee tehdä yhtää reeniä. Jokunen sit aina jaksaa siit asiasta huomautella, et... Itte oon koittanu aina huomautella mut kyl siinä vähän niinku alkaa olla **laput silmillä jo et parempi ku ei näe nii pääsee vähemmäl vaivalla** et. Se on aika lailla kuolleena syntyny systeemi siinä mielessä et toi tupakoinnin kielto ku ei meil nyt oikeesti mitään aseit oo siihen. Sit jos pystys antaa parille opiskelijalle potkut heti alussa syystä taikka toisesta, nii se kohottais sitä moraalia, vaikka niistä tuliski ikävä kyllä niitä esimerkkitapauksia sitte. Mut nyt, **nyt annetaan koko ajan sitä merkii niille, et ihan sama mitä teette, ei se vaikuta mihinkään**. Kolmannella sitte valmistutte, ehkä heikoin paperein, mutta valmistutte kuitenkin. Et ei se, paljon on tehtävää."*

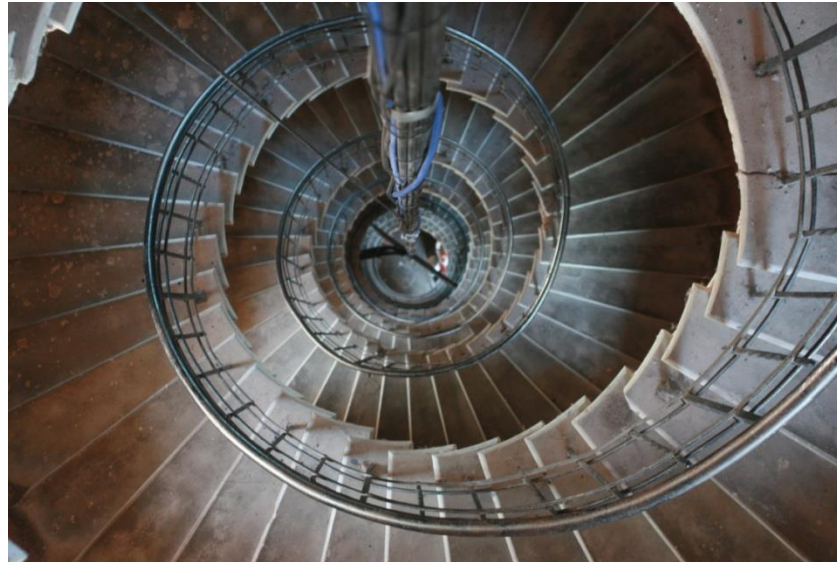
(Opettaja)

Itseään ruokkiva kehä

opiskelijoiden toiminta

opettajien toiminta

opettajien toiminta

**opiskelijoiden
toiminta**

**opiskelijoiden
toiminta**

Opettajien toiminta

**opiskelijoiden
toiminta**

opettajien toiminta

- Opiskelija: Kyl me tehtiin amiksen ekalla kaikkii miekkoja ja noita haarniskoja ja kaikkee.*
- Kati: Ai siis tuolla?*
- Opiskelija: Joo. Mut sit tota, sit yks opettaja suuttu meille. -- Se suuttu meille, et se on materiaalin hukkaamista. Ku ne on jämäpaloja, ja niit sais käyttää ihan mihin vaan.*
- Kati: Niin just.*
- Opiskelija: Mut sit se suuttu siitä nii. Me tehtiin kaikkii heittotähtii ja kaikkii hienoi juttui.*

"Me ollaan opettajien aika jumissa tän homman kanssa, ja pennut on kans jumissa ja kaikki on jumissa. -- jossei kiinnosta penskoja koulunkäynti yhtään, niin ei sitä pysty sit opettajakaan enää ihmeitä tekee siinä." (opettaja)

Brunila, Kristiina; Hakala, Katariina; Lahelma, Eero & Teittinen, Antti (2013). Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot. Gaudeamus. Helsinki.

Hoikkala, Tommi; Salasuo, Mikko & Ojajärvi, Anni (2009). Tunnetut sotilaat. Varusmiehen kokemus ja terveystaju. Julkaisuja 94. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Helsinki.

Jallinoja, Piia; Ojajärvi, Anni; Salasuo, Mikko & Hoikkala, Tommi (2008). Varusmiehen terveystaju. Teoksessa Piia Jallinoja; Timo Sahi & Antti Uutela (toim.) Varusmiesten ravitseminen, terveyden riskitekijät ja terveystaju. VARU-interventiotutkimuksen palvelukseenastumisvaiheen tulokset Panssariprikaatissa ja Kainuun Prikaatissa vuonna 2007. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B16/ 2008. Kansanterveyslaitos. Helsinki.

Jokinen, Kimmo (2012). Paul Willis. Kulttuuri, vastarinta ja oppiminen. Teoksessa Tapio Aittola (toim.) Kasvatussosiologian suunnannäyttäjiä. Gaudeamus. Helsinki, 161–182.

Käyhkö, Mari (2006). Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa. Joensuu University Press. Joensuu.

Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.) (2011). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Julkaisuja 112. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Helsinki.

Willis, Paul (1984). Koulun penkiltä palkkatyöhön. Miten työväenluokan nuoret saavat työväenluokan työt. Suom. Airi Mäki-Kulmala. Vastapaino. Tampere.

Kiitos!

Kati Kauravaara
Kati.kauravaara@likes.fi